

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจหรือสังคมจะประสบความสำเร็จได้ย่อมขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้นั้นแม้จะมีหลายประการแต่อาศัยการศึกษา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง การศึกษาซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวจึงย่อมต้องเป็นระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพในทุกกระบวนการศึกษา นักวิชาการหลายท่านได้ลงความเห็นตรงกันถึงความสำคัญของการศึกษา อาทิ

จอห์น คัมบลิว แฮนสัน (John W. Hansan) และ โคล เอส เบรมเบค¹ (Cole S. Brembeck) มีความเห็นว่า

"การศึกษาเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดการพัฒนาค่านิยม ทักษะคติ และทักษะใหม่ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และสามารถเอาชนะความล่าช้าทางสังคมและเศรษฐกิจได้ การศึกษาจึงเป็นหนทางแห่งการพัฒนาบุคคลและประเทศชาติ"

เพลโต² (Plato) มีความเห็นว่า

"โรงเรียนก็คือรัฐนั่นเอง หรือถ้าหากท่านต้องการสิ่งใดในรัฐท่านต้องใช้สิ่งนั้นลงไปในโรงเรียน"

¹John W. Hansan and Cole S. Brembeck, (eds), Education and the Development of Nations, New York : Holt, Rinehart and Winston, 1966 p. 14 .

²James S. Coleman, Education and Political Development, New Jersey : Princeton University Press, 1968 p. 6 .

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันที่ซึ่งระบุในแผนการศึกษาของชาติ ฉบับ พุทธศักราช 2520 นั้นมุ่งสนองความต้องการของชีวิตและสังคม ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างแท้จริง เพราะผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนทั้งนี้จะมีมากน้อยเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสามประการ คือ ตัวผู้เรียนเอง ครูผู้สอน และหลักสูตรที่กำหนดให้เรียน โดยเฉพาะสำหรับหลักสูตรซึ่งหมายถึง เนื้อหาที่กำหนดให้เรียน ถ้ามีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและความต้องการของผู้เรียน ทั้งไม่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาของหลักสูตรในระดับชั้นอื่น ๆ ก็จะทำให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนได้ และบุคคลสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าประสงค์นั้น ก็คือ ครู เพราะถ้าครูดี จะมีผลไปถึงการศึกษาที่ดีของเยาวชน ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็มีผลให้เยาวชนไม่มีสมรรถภาพไปด้วย² การผลิตครูจึงต้องผลิตครูที่มีคุณภาพและสมรรถภาพที่ดียิ่ง

สถาบันการผลิตครูในประเทศไทยมีหลายสถาบัน ทั้งที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย สำหรับกระทรวงศึกษาธิการนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการผลิตครู ได้แก่ กรมการฝึกหัดครู กรมพลศึกษา กรมศิลปากร กรมอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม ส่วนสถาบันที่ขึ้นกับทบวงมหาวิทยาลัยนั้น ได้แก่

- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ ชำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตรภาค 2 (พระนคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2504), หน้า 1.

² สุมิตร คุณากร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518), หน้า 2.

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หลักสูตรที่จัดอยู่ในขณะนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ระบุปริญญา และปริญญา
ตรี หลักสูตรระบุปริญญาส่วนใหญ่ดำเนินการโดยสถาบันต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
ซึ่งส่วนใหญ่สอนถึงระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง หรือระบุปริญญาบางโปรแกรม ได้แก่
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ประกาศนียบัตรศึกษานาฏศิลป์ ประกาศนียบัตรวิชาช่างศิลป์
และอนุปริญญาทางเกษตรกรรม โปรแกรมปริญญาทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี ดำเนินการ
โดยสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งโปรแกรมสองปีที่จะทอดจาก ปก.ศ.สูง นอกจากนี้ วิทยาลัยนาฏศิลป์
วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้เปิดสอนนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน
สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์ ศิลปะ เกษตรกรรม และสาขาอื่น ๆ ทางอาชีวะ

ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์หลายแห่งเปิดสอน
โปรแกรมปริญญาโททางการศึกษาในหลายสาขาวิชา สาขาที่เปิดสอน อาทิ จิตวิทยาพัฒนาการ
จิตวิทยาการศึกษา การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา การบริหารการศึกษา การศึกษานอก
โรงเรียน ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา การวิจัยทางการศึกษา การวัดผลประเมินผล
ทางการศึกษา พื้นฐานการศึกษาและสาขาวิชาอื่น ๆ ในบางมหาวิทยาลัยเปิดสอนถึงระดับปริญญา
เอกทางการศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนในสาขาจิตวิทยาการศึกษา หลักสูตร
และการสอน และการวัดผลทางการศึกษา และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเปิดสอน 2 โปรแกรม
คือ สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ และสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ทั้งได้รวมไว้ในตาราง
ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 รายชื่อโปรแกรมการฝึกหัดครูบางโปรแกรมในประเทศ (พ.ศ. 2526)

ระดับ/ชนิดของโปรแกรม	สถานที่ที่เปิดสอน
1. โปรแกรมที่ทำกว่าปริญญาตรี	
ประกาศนียบัตรวิชานาฏศิลป์ (3 ปี)	วิทยาลัยนาฏศิลป์
ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชานาฏศิลป์ (2 ปี)	วิทยาลัยนาฏศิลป์
ประกาศนียบัตรศิลปศึกษา (3 ปี)	วิทยาลัยช่างศิลป์
ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาศิลปศึกษา (2 ปี)	วิทยาลัยครู
อเนกปริญญาทางเกษตรกรรมศึกษา (2 ปี)	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (2 ปี)	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา
2. โปรแกรมปริญญาตรี	
ปริญญาตรีทางศึกษาศาสตร์ (2-4 ปี)	วิทยาลัยครูและคณะ ศึกษาศาสตร์
ปริญญาตรีทางนาฏศิลป์	วิทยาลัยนาฏศิลป์
ปริญญาตรีทางศิลปศึกษา (2 ปี)	วิทยาลัยช่างศิลป์
ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิตทางเกษตรกรรมศึกษา (2 ปี)	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา
ปริญญาตรีทางศิลปปฏิบัติ	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา
ปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา
ปริญญาตรีทางอุตสาหกรรมศิลป์	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา
ปริญญาตรีทางบริหารธุรกิจ	วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา

ตารางที่ 1 รายชื่อโปรแกรมการฝึกหัดครูบางโปรแกรมในประเทศ (พ.ศ. 2526)
(ต่อ)

ระดับ/ชนิดของโปรแกรม	สถานที่เปิดสอน
2. โปรแกรมปริญญาตรี (ต่อ) ปริญญาตรีครุศาสตร์อุตสาหกรรมศิลป์	สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า
3. โปรแกรมปริญญาโททางการศึกษา พื้นฐานการศึกษา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประชากรศึกษา	ภาควิชาศึกษาศาสตร์
สิ่งแวดล้อม	คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาศึกษาศาสตร์
จิตวิทยาพัฒนาการ	คณะสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
จิตวิทยาการศึกษา	คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
วิจัยทางการศึกษา	คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
บริหารการศึกษา	คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
การศึกษานอกโรงเรียน	คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
การศึกษาปฐมวัย	คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์

ตารางที่ 1 รายชื่อโปรแกรมการฝึกหัดครูบางโปรแกรมในประเทศไทย (พ.ศ. 2526)
(ต่อ)

ระดับ/ชนิดของโปรแกรม	สถาบันที่เปิดสอน
3. โปรแกรมปริญญาโททางการศึกษา (ต่อ)	
การมัธยมศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์
การประถมศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์
การอุดมศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์
โสตทัศนศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์
4. โปรแกรมปริญญาเอกทางการศึกษา	
จิตวิทยาทางการศึกษา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
การวิจัยทางการศึกษา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หลักสูตรและการสอน	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พันธุศึกษาศาสตร์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ

ตารางที่ 1 รายชื่อโปรแกรมการฝึกหัดครูบางโปรแกรมในประเทศ (พ.ศ. 2526)
(ต่อ)

ระดับ/ชนิดของโปรแกรม	สถานที่เปิดสอน
4. โปรแกรมปริญญาเอกทางการศึกษา (ต่อ) วิจัยและการพัฒนาหลักสูตร	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ

ที่มา : คณะอนุกรรมการโครงการปฏิรูปการฝึกหัดครู, รายงานวิจัยเรื่องความเกี่ยวข้องวิชาพื้นฐานหรือวิชาชีพในหลักสูตรการฝึกหัดครู, (ประเทศไทย) โครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน, 2526 หน้า 21-22

สำหรับวิทยาลัยครู ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่ได้ทำหน้าที่ผลิตครู ได้คำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นสำคัญ เพราะการผลิตนั้น "เปรียบเสมือนคุณภาพของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมดของชาติ"¹ แต่การผลิตครูของสถาบันการฝึกหัดครูต้องประสบปัญหาหลายประการ ปัญหาที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างหนึ่ง คือการจัดหลักสูตร พันธ ทัศนคติ² กล่าวถึงปัญหาการจัดหลักสูตรในสถาบันการฝึกหัดครูว่า ควรจะได้มีการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างสถาบันผลิตครูทั้งหมด เพื่อจะได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติเป็นส่วนรวม และการศึกษาไม่ว่าระดับใด หากขาดหลักสูตรอันเหมาะสมแล้ว จะจัดการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงไปตามที่หวังได้ยาก

¹ Donald P. Cothel, Teacher Education for a Free People, New York : The American Association of College for Teacher Education, 1959, p. 12.

² พันธ ทัศนคติ, ข้อเสนอแนะในการบริหารงานของสถาบันผลิตครู, (พิษณุโลก: วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก, 2515), หน้า 8.

หลักสูตรการฝึกหัดครู ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาหลายครั้ง จนมาถึงปี 2517 วิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครู ซึ่งแต่เดิมเปิดสอนอยู่เพียงระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. ชั้นสูง) ได้รับการอนุมัติให้เปิดสอน ได้ถึงระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ในระยะเวลาที่ มีการปรับปรุงการศึกษาในทุกๆระดับ ดังนั้น ในปีการศึกษา 2517 ถึง 2518 จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูขึ้นมาอีกฉบับหนึ่ง หลักสูตรฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2519 เรียกว่าหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2519¹

หลักสูตรการฝึกหัดครูเท่าที่ผ่านมา วิทยาลัยครูนั้นกำหนดให้ใช้หลักสูตรเหมือนกันหมด จึงได้รับการวิจารณ์ว่า การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นน้อย² และโคเหี้ยวไปแล้ว หลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกหัดครูก็ได้รับการวิจารณ์ว่า มีเนื้อหาไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ มีวิชาเรียนมากเกินไป และไม่สัมพันธ์ต่อกัน³ สภาการฝึกหัดครูจึงได้มีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรใหม่ใน พ.ศ. 2524 ลักษณะของโครงสร้างของหลักสูตรฉบับใหม่นี้เป็นดังนี้

¹การฝึกหัดครู, กรม. บิลิเจกปีการสถาปนากกรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการ, กรมการฝึกหัดครู, 2525.

²Edward J. Kelly, Henry J. Hermanwich and A. Smith, "Teacher Education in Thailand: Problem and Prospects" สรุปรายงานการวิจัยของคณะ วิจัยชาวต่างประเทศเกี่ยวกับการฝึกหัดครูในประเทศไทย (พระนคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2515) หน้า 18 - 20.

³S. Gordon, V. Guiton and A. Tantawi, "Thailand: Teacher Education", ใน เรื่องเดียวกัน หน้า 6.

⁴สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู, 2524 หน้า 7.

กลุ่มวิชาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 วิชาพื้นฐานทั่วไป เป็นกลุ่มวิชาที่มุ่งให้นักศึกษามีความรู้อย่างกว้างขวางในสรรพวิทยาการและมีคุณธรรม สามารถจะดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

กลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไปประกอบด้วย วิชาภาษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย

กลุ่มที่ 2 วิชาชีพครูเป็นกลุ่มวิชาที่มุ่งให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีทางการศึกษา และสามารถนำทฤษฎีไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตของคนไทยในชุมชนทุกภาคได้ และมุ่งให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรประถมศึกษา และมีขบวนการสอนที่สอดคล้องกับประสบการณ์ทางวิชาชีพครูเพียงพอที่จะเป็นครูที่ดี

กลุ่มวิชาชีพครู ได้แก่ วิชาการศึกษาซึ่งรวมทั้งหลักการเทคนิค หรือวิธีการที่จะสร้างเสริมความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานทางวิชาการ และความเป็นครูที่ดี

กลุ่มที่ 3 วิชาเฉพาะ (วิชาเอก - โท) เป็นกลุ่มวิชาที่นักศึกษาเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นเนื้อหาที่จะนำไปใช้สอน หรือปฏิบัติงานในหน้าที่บุคลากรทางการศึกษา หรือเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไปได้

กลุ่มวิชาเฉพาะ ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ พลศึกษา สุขศึกษา เกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ คณิตศึกษา นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา อุตสาหกรรมศิลป์ อนุบาลศึกษา การศึกษาพิเศษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ทั่วไป

กลุ่มที่ 4 กลุ่มวิชาเลือกอื่น ๆ หมายถึง วิชาทั้งหมดที่นักศึกษาอาจจะเลือกเรียนตามความสนใจ และความสมัครใจของตน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสใช้วิจารณญาณด้วยตนเอง และอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของวิทยาลัยครูบางไกลชึก

จากกลุ่มวิชาข้างต้นจะเห็นว่าวิชาพื้นฐานการศึกษา เป็นวิชาหนึ่งที่บรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยครูโดยกำหนดเป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน เพราะวิชาดังกล่าวเป็นพื้นฐานวิชาชีพครูที่มีความสำคัญมากในการผลิตนักศึกษาของสถาบันการฝึกหัดครู การศึกษาวิชานี้จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความหมาย จุดมุ่งหมาย และความสำคัญของวิชาการศึกษา รู้ถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตลอดจนสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา วิชาเหล่านี้เป็นวิชาที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาของครูที่จะออกไปเป็นนักการศึกษาและครูในโรงเรียน ซึ่งเป็นการผลิตที่มีบุคคลที่สำคัญ และเป็นกำลังของประเทศ การที่สถาบันการฝึกหัดครูผลิตบุคคลในระดับนี้จึงต้องใช้ ประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ชนิตา รัชพลเมือง¹ ได้กล่าวถึงวิชาพื้นฐานการศึกษาว่าวิชานี้เป็นพื้นฐานของวิชาชีพครู และนักการศึกษาเป็นวิชาที่นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเป็นครู หรือนักการศึกษาที่สมบูรณ์แบบแล้วยังมุ่งให้ผู้ศึกษาเข้าใจสภาพที่แท้จริงของการศึกษาให้เข้าใจในการศึกษาอย่างถึงแก่นจนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา ทั้งในวงการศึกษาและปัญหาอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการศึกษา รวมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและทำนายอนาคตของการศึกษาได้

บุญเชิด รัตนานันท์² สรุปว่า พื้นฐานการศึกษา หมายถึง ความรู้เบื้องต้นที่จำเป็นเกี่ยวกับการศึกษาอันเป็นหลักความรู้ที่มั่นคง ที่จะนำไปใช้ในการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในวิชาการศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

¹ชนิตา รัชพลเมือง, "สาขาพื้นฐานการศึกษากับการวิจัย". วารสารครูศาสตร์ ฉบับที่ 1-2 (มกราคม-มิถุนายน 2524): 22.

²บุญเชิด รัตนานันท์, พื้นฐานการศึกษา (กศ. 111) กรุงเทพมหานคร : สุทธิสารการพิมพ์, 2520, หน้า 4.

รัฐพงษ์ ชรรฆานุสรณ์¹ กล่าวว่า วิชาพื้นฐานการศึกษา หมายถึง

1. ความรู้ทั้งหลายในวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ในทุกระดับการศึกษาที่เป็นพื้นฐาน และสนับสนุนการเรียนรู้ในวิชาการศึกษา ในฐานะที่เป็นวิชาชีพครู
2. ลักษณะวิชาที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้เบื้องต้นของการศึกษา หรือเป็นพื้นฐานของวิชาการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในวิชาการศึกษาลึกซึ้งขึ้น

อารี โสคติพันธ์ และคณะ² กล่าวว่า วิชาพื้นฐานการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรของวิชาครู เป็นรากฐานความรู้เบื้องต้นทั้งในลักษณะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาการศึกษา เช่น ความหมาย ความมุ่งหมาย และทฤษฎีต่าง ๆ ของวิชาพื้นฐานการศึกษา วิชาการศึกษา การศึกษาประวัติศาสตร์ แนวคิด ฯลฯ ทั้งในลักษณะที่เป็นพื้นฐานหลักในการจัดการศึกษา เช่น ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยี และในลักษณะที่มีบทบาทสัมพันธ์กับการศึกษา ได้แก่ ศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ การเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ความมั่นคงของชาติ นิเวศวิทยา ประชากรศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบ

ด้วยเหตุที่วิชาพื้นฐานการศึกษามีความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นวิชาที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้ที่ได้รับการศึกษา ดังเช่น ไพฑูรย์ สินลารัตน์³ ได้กล่าวถึงคุณค่าของวิชาพื้นฐานการศึกษาว่า

¹รัฐพงษ์ ชรรฆานุสรณ์ และคณะ, พื้นฐานการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2522).

²อารี โสคติพันธ์ และคณะ, พื้นฐานการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2525).

³ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ความหมายและขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา ในเอกสารรายงานผลการสัมมนาของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต, หน้าที่ 1 สาขาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 24.

1. ช่วยสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน ถูกต้อง และเหมาะสมในเรื่องของการศึกษา และแง่มุมต่าง ๆ อะไรคือความถูกต้อง และเหมาะสม วิชาพื้นฐานการศึกษาช่วยได้มาก
2. ช่วยให้คนในวงการศึกษามองเห็นภาพรวมของการศึกษา และทำให้มองเห็นความต่อเนื่องของการศึกษา มิฉะนั้นจะเป็นการจัดแบบต่างคนต่างจัด
3. ช่วยให้เห็นทั้งในวงการศึกษานอกวงการศึกษา ได้มองเห็นบทบาท มองเห็นหน้าที่ของการศึกษามีความหมายต่อชีวิตและสังคม
4. จะต้องให้ตระหนักว่าการศึกษามีเป้าหมายของสังคมได้ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรจะสร้างงานแต่ละรูปแบบ
5. วิชาพื้นฐานการศึกษา คล้ายวิชาปลูกระยะสั้น เน้นวิชาการปลูกระยะสั้น ผู้อยู่ในวงการการศึกษาให้สำนึกในหน้าที่

รศ. ทศพร สวัสดิ์¹ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของวิชาพื้นฐานการศึกษาว่า

1. ช่วยให้เข้าใจในการศึกษาอย่างลึกซึ้ง
2. รู้สาขาวิชาที่เป็นอย่างดี
3. รู้รวม
4. รู้ลึก
5. สนใจในการค้นคว้าทางการศึกษาเป็นนิตย

ถึงแม้ว่าวิชาพื้นฐานการศึกษาจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ปรากฏว่า ไม่แพร่หลาย และยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางโดยทั่วไป โดยทั่วไปในสถาบันการฝึกหัดครูแต่หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ได้ให้ความสำคัญของวิชาพื้นฐานการศึกษาอยู่น้อย คือ ในระดับประกาศนียบัตร

¹รศ. ทศพร สวัสดิ์, ความหมายและขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา, ในเอกสาร รายงานผลการสัมมนาของนิสิตปริญญาโท รุ่นที่ 1 สาขาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 42.

วิชาการศึกษาระดับสูงตามหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2519¹ ได้กำหนดให้
เรียนวิชาพื้นฐานการศึกษาเป็นวิชาชีพครูบังคับในหมวดวิชาชีพครู มีค่า 2 หน่วยกิต และจากการ
เปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับปริญญาตรี ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (คบ. 4 ปี) พ.ศ.
2524² ที่ใช้ในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญของรายวิชาพื้นฐานการศึกษามากขึ้น คือ กำหนดให้
นักศึกษาระดับปริญญาตรีเรียนวิชาในขอบข่ายของพื้นฐานการศึกษาเป็นรายวิชาบังคับอีก 4 วิชา
วิชาละ 2 หน่วยกิต โดยมีค่า 8 หน่วยกิต ซึ่งได้แก่

1. ศึกษา 111 ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา
2. ศึกษา 211 การศึกษาไทย
3. ศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน
4. ศึกษา 312 ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากรมการฝึกหัดครูได้ตระหนักถึง
ความสำคัญของวิชาพื้นฐานการศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรดังกล่าว
ข้างต้นนั้นจะบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของหลักสูตรเพียงอย่าง
เดียวแต่ยังต้องเกี่ยวข้องกับการจัดและการบริหารหลักสูตรด้วย ดังที่ บุญถิ่น อัครดากร³ ได้กล่าว
ไว้ว่าการที่จะจัดการศึกษาให้ได้ผลดีนั้น นอกจากจะต้องมีหลักสูตรดีแล้ว ยังจะต้องมีครูที่ดี ทำ
แบบเรียนดี อุปกรณ์ดี การเรียนการสอนดี การจัดกิจกรรมดี การบริหาร และอำนวยความสะดวก
ลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่กระทำได้ไม่ง่ายนัก ดังจะเห็นจากการจัดการเรียนวิชาพื้นฐานการ
ศึกษาในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ที่ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น วิธีการจัดวิชาต่าง ๆ ความหนัก

¹สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู 2519, หน้า 2.

²การฝึกหัดครู, กรม. หลักสูตรฝึกหัดครูระดับปริญญาตรี 2524 (กรุงเทพ :
สมทบธรรมสารพิมพ์ 2525), หน้า 2.

³บุญถิ่น อัครดากร, "แนวนโยบายการยลิตครูในอนาคต" ในเอกสารชุดเผยแพร่การ
ศึกษา อันดับที่ 10 งานพัฒนาการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, บรรณาธิการ
(กรุงเทพ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 12.

และความพร้อมของอาจารย์ในด้านการสอน¹

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วนั้น ประกอบกับความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนของวิชาพื้นฐานการศึกษา ตามหลักสูตรสภาการศึกษาศึกษา พ.ศ. 2519 และ 2524 ประกอบกับยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยปัญหานี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการจัดวิชาพื้นฐานการศึกษาตลอดจนต้องการทราบความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์วิทยาลัยครู และนักศึกษามีความต้องการต่อการจัดวิชานี้อย่างไร โดยหวังว่าผลวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดวิชาพื้นฐานการศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารวิทยาลัยครู อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษา และนักศึกษาในวิทยาลัยครูระดับปริญญาตรี ในด้านที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา
 - 1.2 การบริหารและบุคลากร
 - 1.3 การเรียนการสอน
 - 1.4 การวัดและประเมินผล
 - 1.5 การวิจัย ค้นคว้า
 - 1.6 การแต่งตำรา
 - 1.7 ปัญหาและความต้องการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานการศึกษาของผู้บริหารวิทยาลัยครูกับอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษา ตามหลักสูตรของสภาการศึกษาศึกษา พ.ศ. 2524

¹ในวัตรกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา, ศูนย์. กรมการศึกษาศึกษา, รายงานการประชุมปฏิบัติการผลิตสื่อ วิชาศึกษา 111 ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา, 7-8 มีนาคม 2526
ณ วิทยาลัยครูนครปฐม (เอกสารอัคราเนนา) 2526.

3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มผู้จัดวิชาพื้นฐานการศึกษา ซึ่งได้แก่
ผู้บริหารวิทยาลัยครู อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษากับกลุ่มนักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตร
ปริญญาตรี (คณ. 4 ปี)

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารวิทยาลัยครู และอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการ
ศึกษา เกี่ยวกับความเหมาะสมของวิชาพื้นฐานการศึกษาในหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2519
และ พ.ศ. 2524

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเรื่องวิชาพื้นฐานการศึกษาตามหลักสูตรของสภา
การฝึกหัดครู พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2524
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยครู อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษา
และนักศึกษาระดับปริญญาตรี (คณ. 4 ปี) จากวิทยาลัยครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 ภาค 20 แห่ง
ได้แก่ วิทยาลัยครูเชียงราย วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูพิษณุโลก วิทยาลัยครู
อุตรดิตถ์ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูชนบุรี วิทยาลัย
ครูกาญจนบุรี วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครู
อุตรธานี วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครู
สงขลา วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 4. การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยครู อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการ
ศึกษาและนักศึกษาระดับปริญญาตรี (คณ. 4 ปี) จากวิทยาลัยครูทั่วประเทศ
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษา และ
นักศึกษาจากวิทยาลัยครู 20 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling)

โดยการสุ่มวิทยาลัยครู 36 แห่ง โดยแบ่งตามพื้นที่ประเทศไทย เป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ แล้วใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย คือ ภาคละ 5 วิทยาลัย รวมทั้งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายกับกลุ่มอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษา จำนวน 100 คน นักศึกษา 400 คน สำหรับผู้บริหารนั้น ศึกษาจากประชากรทุกคนรวม 80 คน รวมทั้งหมก 580 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ คือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

2.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 ใช้ถามผู้บริหารวิทยาลัยและอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดให้เลือกตอบ และแบบปลายเปิด
- ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนวิชาพื้นฐานการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า และค่าตอบแบบปลายเปิด
- ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาและความต้องการ ตลอดจนข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงการจัดวิชาพื้นฐานการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดให้เลือกตอบและแบบปลายเปิด

ชุดที่ 2 ใช้ถามนักศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดให้เลือกตอบและแบบปลายเปิด
- ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนวิชาพื้นฐานการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า และค่าตอบแบบปลายเปิด

การสร้างแบบสอบถามได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร อาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา นักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (คบ. 4 ปี) พร้อมกันนั้นก็ได้นำจากการศึกษาหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ฉบับพุทธศักราช 2524 ตลอดจนผลของการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพื้นฐานการศึกษา รวมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

หลังจากนั้นให้นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบเพื่อให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและอาจารย์ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างรวม 10 คน และหลังจากที่ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์แล้ว นำผลไปหาความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้

2.2 การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนวิชาพื้นฐานการศึกษา ตลอดจนความต้องการและข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อมูลมาใช้เสริมในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย จากจำนวนผู้บริหาร อาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาในวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง ๆ ละ 1 คน โดยผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อวิทยาลัยครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยศึกษาขอแบบสอบถามด้วยตนเอง และบางส่วนเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

คำจำกัดความ

ผู้บริหารวิทยาลัยครู หมายถึง รองอธิการฝ่ายวิชาการ รองอธิการฝ่ายวางแผน และพัฒนา หัวหน้าคณะวิชาครุศาสตร์ หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานการศึกษา

อาจารย์วิทยาลัยครู หมายถึง อาจารย์ที่สังกัดภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะครุศาสตร์

วิทยาลัยครู หมายถึง สถาบันฝึกหัดครู ในกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนในระดับครุศาสตรบัณฑิต ในปีการศึกษา 2524

วิชาพื้นฐานการศึกษา หมายถึง วิชาที่ครูพื้นฐานที่เปิดสอนในวิทยาลัยครู เป็นวิชาชีพบังคับ ระดับ ปริญญาตรี (คบ. 4 ปี) พ.ศ. 2524 ได้แก่ รายวิชาต่อไปนี้

- ศึกษา 111 ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา
 ศึกษา 211 การศึกษาไทย
 ศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน
 ศึกษา 312 ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบความเหมาะสม ปัญหา และข้อบกพร่องของวิชาพื้นฐานการศึกษา
2. เป็นแนวทางให้สภาการศึกษา นำไปปรับปรุงวิชาพื้นฐานการศึกษา ระดับ
 ครูศาสตรบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามความมุ่งหมายมากยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ใน
 การใช้หลักสูตร วิชาพื้นฐานการศึกษา ระดับปริญญาตรี ปี พ.ศ. 2524 เพื่อจะได้ปรับปรุง
 การเรียนการสอนในวิทยาลัยครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย